

Tuinpark Zonnehoek en het Amsterdams volkstuintenbeleid

Zonnehoek is een klein maar bijzonder tuinpark tussen de Spaarndammerbuurt en de Houthavens. In de jaren '50 aangelegd als tewerkstellingsproject – net als het Bosplan – heeft Zonnehoek nog steeds de oorspronkelijke indeling. De unieke diabolohuisjes zijn in dezelfde tijd gebouwd door leerling-timmerlieden. Als eerste van de Amsterdamse tuinparken heeft Zonnehoek in het jaar 2000 de eerste stippen van het Keurmerk Natuurlijk Tuinieren verkregen en inmiddels is het tuinpark volledig gecertificeerd. Zonnehoek probeert het oorspronkelijke karakter van het tuinpark te behouden en daarmee naast de ecologische ook de cultuurhistorische waarde voor de stad en de omgeving veilig te stellen.

Zonnehoek is daarom blij dat de gemeente het nut van de volkstuintenparken voor biodiversiteit en sociale samenhang in de stad onderkent. De daarmee samenhangende helderheid over huurtermijnen is van belang voor investeringen in de parken. Tegelijkertijd laat de nota veel onduidelijk. Er wordt enerzijds gesproken over samenwerking tussen gemeente en tuinparken en over maatwerk, anderzijds legt de gemeente een bepaalde manier van werken dwingend op. Ook de financiële aspecten lijken onvoldoende uitgewerkt. Zonnehoek probeert al enige tijd in overleg met het gebiedsbeheer en de Houthavens de toegankelijkheid te verbeteren zonder dat dat tot veel resultaat leidt. Als de nota daar een bijdrage aan kan leveren is dat winst, maar dat is niet duidelijk. Daarnaast heeft Zonnehoek goede contacten met het Vierde Gymnasium en organiseren we elk jaar lessen voor de brugklassen. We zouden ook graag een coachende rol spelen in de ontwikkeling van de buurtmoestuintjes die tegenover Zonnehoek zullen worden aangelegd. Als deze onderwerpen inderdaad passen in de uitwerking van de nota, dan kunnen we voortvarend verder. Als we met alle andere tuinparken in de buurt die veel groter zijn, in dezelfde mal gestopt worden dan zal veel van de ecologische, cultuurhistorische en sociale winst die Zonnehoek nu biedt verloren gaan.

1. De procedure

De volkstuinten – en ook Zonnehoek – zijn verenigingen. Graag willen wij de conceptnota bespreken met onze leden. Door de beperkingen die in verband met het coronavirus zijn opgelegd, kunnen we niet zo snel een extra ledenvergadering bijeenroepen. Daarom is dit commentaar voorlopig. Verder verzoeken wij de gemeente om de reactietijd te verlengen tot enige tijd na 1 juli zodat er wel mogelijkheid voor inspraak is.

De in de nota genoemde transformatietijd verschilt nogal per tuinpark. Elf tuinparken moeten in vijf jaar tijd veranderd zijn en aangepast aan de nieuwe uitgangspunten. Negenentwintig tuinparken krijgen daarvoor tien tot vijftien jaar. Dat je ergens moet beginnen zal duidelijk zijn. Dit verschil is echter zodanig groot dat het grote, ongewenste druk uitoefent op de parken die bovenaan de lijst staan. Juist om de voorgestelde veranderingen zorgvuldig en verantwoord door te voeren is meer tijd nodig. Dit is ook geheel strijdig met het geleidelijke proces in de loop van de tijd zoals dat op bladzijde 20 geformuleerd wordt.

- 1.A Wij maken bezwaar tegen de korte inspraaktermijn in Corona tijd. Wij verzoeken U om verlenging tot 1 augustus.
- 1.B Wij vragen U om voor de 11 parken die 2025 ver gevorderd moeten zijn een realistisch traject mogelijk te maken dat wel gebruik kan maken van het natuurlijk verloop zoals op bladzijde 20 geformuleerd staat.

2. Nut van de parken en de rol in het openbaar groen

Het uitgangspunt van de nota is dat de volkstuinen behouden blijven en dat er meer helderheid komt over huurtermijnen, o.a. door een standaardtermijn van tien jaar af te spreken. Dat juichen we toe. Echter, een gemeente die het belang van de volkstuinen en van groene longen in een grote drukbevolkte stad onderschrijft, moet in nieuwe woongebieden meer ruimte maken voor groen. De gemeente laat nu na nieuwe groenvoorzieningen te creëren in grote nieuw te bouwen woonwijken. Deze verantwoordelijkheid mag de gemeente niet afwentelen op bestaande groengebieden zoals de tuinparken. De Houthavens worden volgebouwd en er komt geen nieuw park bij. Geen volkstuinenpark, maar ook geen “gewoon” park. Een klein park als Zonnehoek kan niet als enige de rol van openbaar groen vervullen in een zo grote en groeiende wijk als de Houthavens.

Onderdeel van de rol in het openbaar groen is dat een deel van de parken altijd opengesteld wordt voor publiek. Daarbij gaat het om 20%. Onduidelijk is hoe dat precies uitgewerkt gaat worden. Daar worden verschillende dingen over gezegd in de nota. Wel is duidelijk dat de gemeente aangeeft waar de openbare parkzones met openbare routes moeten komen. Daarbij heeft de gemeente duidelijk vooral de heel grote tuinparken voor ogen. Zonnehoek is bij voorbeeld veel te klein voor de plannen voor winkeltjes, horecagelegenheden en sportvelden. Het aantal voorzieningen dat de gemeente noemt is groot en varieert van speelvoorzieningen voor buurtkinderen via horeca en pluktuinen tot zorg en inclusie en integratie. Dat zijn zonder uitzondering allemaal belangrijke taken voor de gemeente. Zonnehoek kan en wil hier graag een rol in spelen, maar dat zal gezien het karakter van een volkstuinpark niet meer dan een beperkte rol kunnen zijn.

Dat is nog extra belangrijk omdat een tweede verlenging van de huurtermijn met tien jaar, afhankelijk wordt gesteld met het goed meewerken van een park met de gemeente in de veranderingen. Dat vergroot de druk op de parken op oneigenlijke wijze en belemmert de door de gemeente zo gewenste goede samenwerking.

- 2 A Wij vragen U om geen onmogelijke eisen op te leggen aan de kleine parken.
- 2.B Wij pleiten ervoor om grondhuurcontracten aan te gaan voor een langere periode en niet voor 10 jaar (in overeenstemming met de beschouwing in paragraaf 3.4 over de beoogde situatie in 2035).

3. Maatwerk

De parken verschillen nogal van karakter. De nota onderscheidt drie soorten parken. Er wordt erkend dat nutstuinen andere tuinders aantrekken maar ook dagrecreatieve parken zijn niet vergelijkbaar met verblijfsrecreatieve parken. Daarnaast heeft in de praktijk elk park zijn eigen, unieke karakter. Daarom kunnen er geen uniforme standaarden worden opgelegd. Zonnehoek onderschrijft het belang van maatwerk waar de gemeente over spreekt. Helaas spreekt de nota zichzelf op dit gebied tegen door de vele detailvoorschriften die overal in de nota staan. Een aantal voorbeelden:

- De detail randvoorwaarden op blz. 23. Veel van deze voorschriften zijn voor Zonnehoek onmogelijk en vaak ook onzinnig. Bijv. het voorschrift dat de huisjes twee meter van de erfafscheiding moeten staan. Op Zonnehoek is er juist voor gekozen om de dubbelhuisjes op de erfafscheiding te bouwen en te delen, waardoor de impact van de bebouwing geminimaliseerd wordt. Onduidelijk is hoeveel feitelijke ruimte er voor maatwerk op dit soort gebied is.
- Op blz. 15 staat: *'onder voldoende ruimte denken we bijvoorbeeld aan een minimale maat van 25 meter voor deze openbare zone tussen de (landschappelijke) erfafscheidingen naar het tuinendeel.'* Die maat is vaak in de praktijk zelden of nooit te realiseren. Tuinen grenzen vaak aan openbare ruimte. In plaats van een openstelling leidt dit tot een wirwar van hekken in het nu zo mooie en open tuinpark. De schematische weergave op bladzijde 16 laat bij nadere beschouwing dit probleem ook zien!

Hoe de concrete inspraak van de volkstuinparken in hun eigen plan is, is onduidelijk en niet door waarborgen omgeven. De gemeente stelt hier weer enerzijds dat de parken zelf bepalen op welke manier ze de tuinen diverser gaan maken, maar hakt tegelijkertijd zelf de knopen door de vergaande voorschriften over de toegang tot het park en het openbaar maken van allerlei ruimtes.

Voor Zonnehoek speelt de ligging aan het begin van de Houthavens een rol. De toegang tot Zonnehoek is nu gevaarlijk doordat er zonder met het park rekening te houden een weg is aangelegd waar volgens het gebiedsbeheer geen oversteekplaats meer gerealiseerd kan worden. Daarmee is Zonnehoek lastig toegankelijk doordat de gemeente zonder overleg aan de slag is gegaan. Ook is de verbinding met de Spaarndammerbuurt verloren gegaan doordat bij de stoplichten Spaarndammerdijk/Archangelweg geen voetgangersoversteek is gerealiseerd.

De rol van Zonnehoek in het openbaar groen zou verbeterd kunnen worden als er een veilige, groene verbinding komt met de te ontwikkelen openbare tuintjes voor het Vierde Gymnasium en het groen rondom de entree opgeknapt zou worden en bij Zonnehoek betrokken kan worden. Daarmee zou het openbaar toegankelijk groen op een voor het park werkbare manier aan de nota kunnen voldoen. Het is echter volstrekt onduidelijk of dit de wijze is waarop de gemeente de nota wil gaan uitvoeren. En ook is onduidelijk waarom de gemeente kortgeleden letterlijk over de toegang tot het park is heen gewalst en dan nu samen diezelfde toegang wel wil verbeteren. Er is betere samenwerking nodig tussen gebiedsbeheer en deelraden, de parken en de gemeenten. Zonnehoek hoopt dat de uitwerking van de nota daar een bijdrage aan kan leveren.

- 3.A Wij vragen U om in de nota de afwijkende parken de ruimte te bieden voor maatwerkoplossingen en geen gedetailleerde randvoorwaarden dwingend op te leggen.
- 3.B In de nota moeten waarborgen ingebouwd voor afstemming tussen de verschillend projecten van de gemeente.

4. Veiligheid, Sociale Samenhang, Natuurwaarde en Beheer

De gemeente onderkent in de nota het belang van de volkstuinen voor de biodiversiteit en de sociale samenhang in de stad. Het is goed dat dit onderkend wordt. Van daaruit bouwt de gemeente de argumenten op om de parken meer open te stellen en anders te gaan beheren. Dat levert echter een aantal interne tegenstrijdigheden op.

De nota stelt voor om het openbare deel van het park zelf onder beheer te nemen en de rest van het park door de tuinparken, zoals nu ook het geval is. De gemeente wil dat de volkstuinparken “van

iedereen” worden. Dat is een mooie ambitie, maar we weten ook dat wat “van iedereen” is eerder vernield wordt. Daarom is het nodig om helder te maken wie verantwoordelijk is: de tuinvereniging en die het voortouw te laten nemen zodat anderen – buurtgenoten – mee kunnen genieten.

De tuinparken zijn verenigingen waar alle lagen van de Amsterdamse bevolking samenkomen. Kenmerkend voor volkstuinparken is dat tuinders niet alleen hun eigen tuin onderhouden, maar ook gezamenlijk in de algemene delen van de tuin algemeen onderhoud verrichten. Dit algemeen onderhoud is van belang voor de samenhang van de vereniging. Tegelijkertijd zal meer openstelling leiden tot meer noodzakelijk onderhoud door de gemeente. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar?

De Gemeente verlangt bovendien openstelling gedurende 24/7. Deze openstelling staat op gespannen voet met het uiterlijk van het park (extra hekken, zie boven) en met de veiligheid gedurende nacht, avond en winter.

De gemeente streeft naar een norm van 6 m² ecologisch groen per huishouden (Havenstad, Groene Raamwerk). Deze norm is in het verstedelijkte Amsterdam moeilijk te halen en al helemaal niet zonder het ontwikkelen van extra groenvoorzieningen. Zonnehoek is een volkstuinpark dat al een groot aantal jaren het landelijke keurmerk Natuurlijk Tuinieren en daardoor in zijn geheel ecologisch groen biedt. Door heel diverse beplanting en voorzieningen als de vlindertuin, besdragende struiken, water in sloten en vijvers en insectenhoeven in zowel het openbaar groen als in de tuinen is de biodiversiteit van flora en fauna op het park groot. Zonnehoek heeft op een aantal plekken banken staan waar bezoekers kunnen zitten, wandelpaden, een vlindertuin en een graspad over een dijk waar ook gewandeld kan worden. Instandhouding van een ecologisch natuurlijk complex vraagt zorgvuldig gecoördineerd beheer. Het delicate evenwicht is snel vernield en kan maar langzaam opgebouwd worden. In de nota worden de verantwoordelijkheden rond het beheer gedeeld. Dit vormt een groot risico voor de natuurwaarde van Zonnehoek.

In de nota ligt nu het accent op openbaar maken van het groen zonder oog te hebben voor de kwaliteit van het groen. Om de natuurwaarde en het ecologisch groen te behouden is het volgende nodig:

- 4.A Tuinders leveren een aanzienlijke inspanning om het natuurlijke complex in stand te houden. Dit dient in de nota tot uiting te komen en gewaardeerd te worden.
- 4.B Parken met een keurmerk Natuurlijk Tuinieren worden als één geheel ecosysteem gezien moet worden, zoals de natuur één doorlopend geheel is. Dit wordt in de nota vastgelegd.
- 4.C De tuinparken hebben getoond dat zij de verantwoordelijkheid voor natuurlijk beheer waarmaken. Beleggen van een deel van het beheer bij de gemeente kan zinvol zijn, maar de verantwoordelijkheid moet bij de tuinparken blijven liggen (zie ook punt 5).
- 4.D Leg 24/7 openingstijden voor (een deel) van het park niet dwingend op. (Ook sommige andere parken -Erasmuspark, Wertheimpark- zijn geen 24/7 open).

5. Financiële aspecten

De financiële kant is geheel onderbelicht. Dit betreft vooral twee aspecten: de in het vooruitzicht gestelde huurverhoging en de verdeling van de toenemende kosten van verdere openbaarstelling over gemeente en tuinparken.

Er wordt een fikse huurprijsverhoging aangekondigd zonder dat die gerechtvaardigd wordt. Het niet juist om een permanente privétuin bij een woning te relateren aan gehuurde volkstuinen met tijdelijke contracten. Tegelijkertijd staat in de nota dat de volkstuinen beschikbaar moeten blijven voor mensen met een lager inkomen. Hoe zich dat tot elkaar verhoudt is onduidelijk. Daarnaast is ook voor middeninkomens een huurprijsverhoging een aderlating.

Verdere openstelling zal leiden tot hogere kosten voor o.a. beheer en onderhoud. Het is goed dat de nota dat onderkent. Dat aspect is echter onvoldoende uitgewerkt. De nota merkt op dat het financieringsmodel zal bestaan uit een combinatie van inkomsten (meerinkomsten uit huuropbrengsten, afdracht inkomsten clubhuis), publieke investeringen en investeringen door de volkstuinparken zelf. Hoe de parken die investeringen moeten doen is onduidelijk, zij hebben immers geen geld want dat gaat naar het onderhoud van het park en de gemeenschappelijke opstallen. Daar komt de mix van beheer bij die de gemeente voorstelt. Dat lijkt nuttig omdat de gemeente een deel van het park zelf als openbare voorziening gaat gebruiken. Tegelijkertijd zien we overal de groei van zelfbeheer. Ook hier zit mogelijk een tegenstrijdigheid.

- 5.A Wij vragen U om geen plannen te starten waarvoor de financiën niet beschikbaar zijn. De kosten eenzijdig neerleggen bij de tuinders door een niet redelijke huurverhoging vinden wij geen behoorlijk bestuur.
- 5.B Wij vragen U om in de nota de waarde van het zelfbeheer door de verenigingen en volkstuinbezitters tot uiting te laten komen.
- 5.C In de Nota dienen ook de gevolgen van de overgang van de oude naar de nieuwe situatie geregeld te worden. De opstallen en beplanting zijn eigendom van tuinders. Bij waardevermindering van die opstallen en groen door afbraak of splitsing moet een adequate vergoeding komen.

6. Tot slot

Zonnehoek is blij dat er een plan ligt dat als uitgangspunt de nuttige rol van de tuinparken in het openbaar groen, de biodiversiteit en de sociale samenhang van de stad erkent. Tegelijkertijd maken we ons zorgen over de manier waarop de gemeente zich de parken lijkt toe te eigenen. De nota is op veel onderdelen nog onduidelijk. We vragen meer tijd om de nota met alle leden van de vereniging te bespreken en gaan graag met de gemeente in gesprek over een samenhangender uitwerking die recht doet aan het belang van de Amsterdamse tuinparken en Zonnehoek in het bijzonder voor de groene stad die Amsterdam ook wil zijn.

- 6.A Wij vragen om deze strategienota slechts op hoofdlijnen vast te stellen en ruimte voor maatwerk te laten.
- 6.B Gebruik de ervaring met de 11 parken die aangewezen zijn voor de eerste ronde om de randvoorwaarden voor het omgevingsplan nader uit te werken.

Amsterdam, juni 2020